

Keresztes Szent János áldozópap, egyháztanító

december 14.

Keresztes Szent Jánosra, a 16. század nagy spanyol misztikusára, a spanyol költők, a szemlélődő szerzetesek, a misztikusok védőszentjére emlékezünk liturgikus emléknapján, december 14-én.

János 1542. június 24-én született a spanyolországi Fontiverosban. Csak négy hónapos volt, amikor apja meghalt. Anyjával és testvéreivel ezután megtapasztalták a nyomort. János kiemelkedő képességei hamar megmutatkoztak. Huszonegy évesen lett kármelita novícius. A salamancai egyetemen tanult.

Karthauzi szerzetes akart lenni, de miután 1567-ben megismerkedett Avilai Szent Terézzel, aki beavatta reformterveibe, végképp elkötelezte magát a Kármel felé. Kinyilvánította azonban, hogy helyre akarja állítani a rend eredeti szigorát. János bele is vetette magát a munkába. Új kolostorokat alapított, és hozzákezdett a lelkek gyógyításához. Szent Teréz, akinek gyóntatója volt az avilai Megtestesülés-monostorban, így nevezte: „az égi és isteni ember”.

Azonban a reformokat olyan szenvedéllyel és kemény szigorral végezte János, hogy ellenségeskedést váltott ki a renden belül. Toledóba hurcolták, és az ottani rendházban fenyegetésekkel és ígéretekkel próbálták megtörni. Ő azonban ellenállt, ezért börtönbe zárták, és rabként tartották. Ágya egy deszkalap volt, fény alig jutott a zárkába. Hetente három nap szigorú böjtön tartották, péntekenként pedig meg is vesszőzték.

A cella végtelennek látszó sötéttségét Keresztes János arra használta föl, hogy megrajzolja saját lelke képét. Fél év elteltével jutott tintához és papírhoz, ekkor kezdte írni műveit. Alaptémája: a szeretet küzdelmei a lélek sötét éjszakájában. Mindabban, amit leírt, a Szentháromság, a misztikus Test, a Megtestesülés szépsége és a lélek minden szabadsága benne foglaltatik. Hangjában nyoma sincs keserűségnek, ellenkezőleg: derűsen rajzolja és festi meg a szeretet szabadságának diadalát, melyet nem lehet sem börtönbe zárni, sem megbilincselni.

Végül Jánosnak sikerült megszöknie börtönéből. Andalúziába ment, melynek lelke, napfénye, színei, éghajlatának heve, népének szenvedélyei, zsidó és mór legendái, titokzatos történetei mind hatottak a misztikus és gondolkodó, a költő és művész lelkére. Ugyanakkor nem feledkezett meg fő feladatáról sem, arról, hogy napról napra tökéletesedjék, s mindenütt, minden pillanatban átadja magát a kimondhatatlan istentapasztalás élményének.

Szent János élete nehéz és kemény volt gyermekkorától egészen haláláig, pihenés és szünet nélkül. Krisztus szívesen tartotta őt a keresztyén. János magatartásában és

személyében ugyanaz történik, mint írásaiban: egy túrhetetlenül kemény élet prózai valóságából ének születik, amely nem más, mint az Isten iránti szeretet és az élet szeretetének éneke.

Keresztes Szent János az Isten gyermekei tökéletes szabadságának a szentje. Egész élete liturgia volt, amelyben minden emberi valóság énekké és költészetté vált. Olyan volt, mint egy trubadúr, akit a természet, a szeretetben töltött élet és a kereszt, a szeretet legnagyobb megnyilvánulása ragadott magához. És keresztjét magához ölelte. Rövid élete alatt megtapasztalhatta mindazt, ami töredékeiben is teljes, a költőlet értelmét és célját: a kimondás gyönyörűségét, a misztikus biztos tudását: Isten létezik, és kínjaink hozzá vezetnek. Életrajzírói feljegyezték, testének és lelkének egyaránt ura volt, sosem kiabált, nem türelmetlenkedett. Öröm volt az arcán, ha nem is mosoly formában, de sugárzó ragyogás, tekintete különösen mély és átható volt.

Életének valóságos szereplői János szemében nem értek Krisztus valóságának nyomába. Verseinek tárgya, lényege és valósága Krisztus személye, ő a költői Te, aki az avilai kolostorban, a feljegyzések tanúsága szerint, így szólt Keresztes Szent Jánoshoz: „szenedni és meghalni a kereszt súlya alatt”. A szent egy rajzot készített e látomás után, mely teljes egészében misztikus: elmélyülés, belehatolás, a tárgyával való eggyé válás jellemzi. A kereszt dől. Krisztus karjai eloldódnak, feje előrehanyatlik, mintha saját súlyától húzva zuhanna le a keresztről.

Keresztes Szent János élete utolsó napjairól életrajzírója a következőket jegyezte föl: „1591 őszén János testvér orvosi kezelésre szorult. A térdében gyulladás támadt, amitől állandóan lázas volt. Baeza városába küldték, ahol rektorsága idején sok öröme telt a kollégiumban. Ő maga éppen ezért nem akart odamenni, hanem úgy döntött, hogy Ubedába megy, ahol a prior nem kedvelte őt. Megérkezése után hamarosan kiderült, hogy az ubedai szerzetesek becsülik és szeretik, és ez még inkább felbőszítette a priort. A testvéreknek megtiltotta, hogy látogassák a beteget, megvonta tőle a szeretet minden megnyilvánulását, s ha maga belépett hozzá, csak szidta és becsmérelte Jánost. Ő mindezt angyali türelemmel viselte, és amikor a halál közeledtét érezte, magához kérte a priort, bocsánatát és áldását kérte. És ekkor győzött: a prior sírva borult az ágya mellé, és úgy imádkozott a haldokló mellett.”

A nagy misztikus, akinek útja a sötétségből vezetett a világosság felé, 1591. december 14-én halt meg Ubedában. 1726-ban avatták szentté, ünnepét 1738-ban vették föl a római naptárba, november 24-ére. 1969-ben áthelyezték december 14-ére. XI. Piusz pápa 1926-ban egyháztanítóvá nyilvánította.

Karol Wojtyła (Szent II. János Pál pápa) kutatta és elemezte Keresztes Szent János teológiai rendszerét, 1948-ban védte meg *A hit Keresztes Szent János szerint* című doktori értekezését a római Angelicum Pápai Főiskolán.